

**Ocena dorobku naukowego i recenzja osiągnięcia naukowego
w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie nauk o polityce i administracji
dr Agnieszki Demczuk**

I Informacje ogólne

Dr Agnieszka Demczuk jest absolwentką dwóch kierunków studiów. W 1999 roku ukończyła studia magisterskie na kierunku Prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (na podstawie pracy *Ochrona czci i godności osobistej człowieka w polskim prawie karnym*). W tym samym roku ukończyła studia magisterskie na kierunku Politologia na Wydziale Politologii (na podstawie pracy *Problemy prawne tajemnicy dziennikarskiej*). W 2007 roku decyzją Rady Wydziału Politologii UMCS w Lublinie uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce na podstawie rozprawy doktorskiej *Dostęp do informacji publicznej w Polsce* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Agnieszki Pawłowskiej.

Należy podkreślić aktywność Habilitantki w kierunku podnoszenia swoich kwalifikacji poprzez udział w kursach: Krakowska Akademia Dobrego Państwa (Klub Jagielloński, Kraków 2003), Szkoła Praw Człowieka (Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2006), Polska Szkoła Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Konfliktów Zbrojnych (Komisja Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, Polski Czerwony Krzyż, Radziejowice 2018).

Habilitantka od początku była związana z Wydziałem Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (od 2019 roku Wydziałem Politologii i Dziennikarstwa). W latach 2002-2006 odbywała tam studia doktoranckie, od 2008 roku do dnia dzisiejszego zatrudniona jest na stanowisku adiunkta w Zakładzie Praw Człowieka, przekształconym w 2019 roku w Katedrę Systemów Politycznych i Praw Człowieka. Dr Agnieszka Demczuk jest członkiem Zespołu Programowego na kierunku Administracja publiczna w kadencji 2019-2024. W 2020 roku objęła funkcję Kierownika Zespołu Badawczego ds. Dezinformacji

i Propagandy przy Instytucie Nauk o Polityce i Administracji Publicznej. W latach 2004-2008 habilitantka związana była zawodowo z Helsińską Fundacją Praw Człowieka.

II Ocena osiągnięcia wskazanego jako główne osiągnięcie naukowe

Dr Agnieszka Demczuk jako osiągnięcie wynikające z ust. 1 pkt 2a ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wskazała monografię *Wolność w społeczeństwie demokratycznym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2020.

Opracowanie jest spójne wewnętrznie i merytorycznie z zachowaniem odpowiednich proporcji pomiędzy poszczególnymi częściami monografii. Dotyczy ona problemu, który jest w niewielkim stopniu podejmowanym w literaturze politologicznej a sposób jego ujęcia niewątpliwie świadczy o jego oryginalności. Brakuje opracowania, które w sposób całościowy przedstawiałaby kwestie związane z nadużywaniem wolności wypowiedzi w dyskursie i cyberdyskursie publicznym z perspektywy zarówno prawnej, medioznawczej, jak i politologicznej. Stąd też wybór problematyki badawczej nie budzi z mojej strony żadnych wątpliwości.

Przechodząc do kwestii zgodności treści z tytułem, to nie mam w tym obszarze żadnych zastrzeżeń. Można byłoby zastanowić się nad tym, czy w tytule nie powinno się użyć określenia „wolność słowa”, jednak „wolność wypowiedzi” jest pojęciem znacznie szerszym w ujęciu przedmiotowym, to przecież obok słów również gesty, obrazy, reakcje, filmy. Habilitantka jest w tym aspekcie konsekwentna używając tej terminologii w całej monografii. Podobnie ma to miejsce w przypadku używania określenia „wolności mediów” mającego znacznie szersze rozumienie niż „wolność prasy”. Obejmuje ona prasę, radio, telewizję, portale internetowe oraz *social media*.

Analizując wybór przedmiotu badań, to w kwestii poznawczej Habilitantka zdecydowała się na wolność wypowiedzi w społeczeństwie informacyjnym. Z kolei w kwestii językowej to, jak już wspomniano, w przeciwieństwie do wielu dotychczasowych opracowań w których używa się sformułowań „wolność słowa” a także „wolność prasy”, dr Agnieszka Demczuk używa określenia „wolność wypowiedzi” i „wolność mediów”. Jeżeli chodzi o kwestie badawcze, to problematyka wolności wypowiedzi była podejmowana przede wszystkim przez przedstawicieli nauk prawnych. Prowadzono badania dotyczące zakazu nadużycia praw w świetle prawa międzynarodowego z zakresu praw człowieka, jednak badacze skupiali się przede wszystkim na kwestiach prawnych, nie uwzględniając w dostatecznym stopniu współczesnych zagrożeń i wyzwań związanych z wolnością wypowiedzi. Brakuje również

opracowań dotyczących nadużywania wolności wypowiedzi we współczesnych systemach demokratycznych. Na podstawie studium przypadków (brexitu, ruchów antyszczepionkowych, kampanii wyborczej Donalda Trumpa w 2016 r., kryzysu uchodźczego w Polsce) przeanalizowała dyskurs publiczny pod kątem obecności wzmianek zawierających błędne informacje, dezinformacje i złośliwe informacje.

Proces wpływu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) na dyskurs publiczny i procesy demokratyczne stał się od kilku lat przedmiotem badań, jednak zdecydowanie należy podkreślić fakt, że są one niewystarczające a szczególnie deficyt w tym zakresie jest widoczny w polskim piśmiennictwie naukowym. Warto podkreślić projekt nad propagandą komputacyjną realizowany na Uniwersytecie w Oksfordzie. W Londynie funkcjonuje think tank Institute for Strategic Dialogue, którego zadaniem są badania nad procesami politycznymi i działaniami operacyjnymi w obszarze zjawiska ekstremizmu i terroryzmu w cyberprzestrzeni, ale również i poza nią. W Unii Europejskiej można wymienić grupę zadaniową East StratCom Task Force działającą na rzecz przeciwdziałania dezinformacji oraz specjalny serwis European Union versus Disinformation, którego zadaniem jest weryfikacja dezinformacji i fałszywych informacji pojawiających się w cyberprzestrzeni. W Polsce badania nad propagandą cyfrową, bezpieczeństwem w sieci oraz zjawiskiem mowy nienawiści w cyberprzestrzeni zajmują się eksperci Fundacji Panoptykon, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Centrum Badań nad Uprzedzeniami Uniwersytetu Warszawskiego. Warto podkreślić również dotychczasowe działania w tym zakresie podejmowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Podsumowując, po raz kolejny podkreślę, że badania te prowadzone są w obrębie wybranych obszarów tematycznych i brakuje całościowego opracowania w którym przedstawione byłyby kwestie związane z nadużywaniem wolności wypowiedzi w dyskursie i cyberdyskursie publicznym w ujęciu prawnym, politologicznym i w pewnym stopniu medioznawczym. Monografia autorstwa dr Agnieszki Demczuk z pewnością tę lukę badawczą wypełnia. Opracowanie to ma charakter interdyscyplinarny, w związku z czym może pojawić się wątpliwość czy rzeczywiście mieści się ono w dyscyplinie nauk o polityce i administracji. Moja odpowiedź jest tu twierdząca, kwestia wolności wypowiedzi, jak i praw człowieka muszą mieć charakter interdyscyplinarny, natomiast przedmiot badań określony przez autorkę jednoznacznie rozwiewa te wątpliwości i jest on związany z naukami o polityce i administracji.

Celem naukowym jaki postawiła sobie dr Agnieszka Demczuk była analiza i prezentacja zagadnień związanych z nadużywaniem wolności wypowiedzi we współczesnych systemach demokratycznych w kontekście rozwoju społeczeństwa informacyjnego. W mojej ocenie cel został sformułowany prawidłowo i został on zrealizowany. Co już podkreślałem, Habilitantka

podjęła się pracy badawczej nad problemem pomijanym dotąd w literaturze przedmiotu. Jak zaznaczyła w swoim autoreferacie, jest to zapewne determinowane faktem, że wolność wypowiedzi jest mocno zakotwiczona w systemach demokratycznych i często panuje błędne przekonanie, że ma ona charakter absolutny. Należy pamiętać, że taki charakter mają jedynie wolność od tortur oraz innego niehumanitarnego traktowania albo karania oraz zakaz niewolnictwa. Tymczasem w ostatnich latach w obliczu intensywnego rozwoju technologii ICT mamy do czynienia w systemach demokratycznych z gwałtownym wzrostem tendencji antydemokratycznych i populistycznych, którym towarzyszy retoryka wrogości, wykluczenia i polaryzacji.

W nawiązaniu do postawionych celów dr Agnieszka Demczuk założyła hipotezy badawcze, decydując się na hipotezę główną i uzupełniającą. Hipoteza główna opiera się na przypuszczeniu, że wolność wypowiedzi jest wartością powszechnie nadużywaną w społeczeństwie informacyjnej nadmiarowości przez aktorów ludzkich i pozaludzkich: internautów, polityków, pracowników mediów, botów a także przez zewnętrzne podmioty wyspecjalizowane w dezinformowaniu, mające swoje siedziby nierzadko w systemach autorytarnych lub/i wykorzystujące logikę świadomej polaryzacji społeczeństw demokratycznych. Autorka sformułowała również hipotezy uzupełniające: po pierwsze, nadużywanie wolności wypowiedzi pociąga za sobą wiele negatywnych konsekwencji dla dobrostanu i samorealizacji człowieka oraz wybranych mechanizmów demokratycznych (dyskursu publicznego i procesów wyborczych). Po drugie, władze publiczne nie podejmują wystarczających kroków w celu lepszego zagwarantowania ochrony praw człowieka i poszanowania jego godności. Po trzecie, posługując się tzw. czarnorynkową infrastrukturą służącą do manipulowania w mediach społecznościowych władze i inni aktorzy polityczni na potrzeby doraźnej gry politycznej rozpowszechniają propagandę i dezinformację. Po czwarte, podmioty (publiczne i inne) posługujące się propagandą i dezinformacją są tym samym odpowiedzialne za stopniowy regres demokracji, rosnące konflikty społeczne i obniżenie kultury politycznej.

W celu weryfikacji założonych hipotez autorka postawiła następujące pytania badawcze:

- jakie zagrożenia dla człowieka, dyskursu publicznego i procesów demokratycznych stwarza proces nadużywania wolności wypowiedzi?
- jakie kroki podejmują władze publiczne w celu ograniczenia nadużywania wolności wypowiedzi?
- jaką rolę odgrywają w tym procesie nowoczesne technologie cyfrowe?

- jaką rolę odgrywają władze/institucje publiczne w upowszechnianiu dezinformacji i propagandy.

W mojej ocenie dr Agnieszka Demczuk prawidłowo założyła hipotezy, zarówno główną jak i uzupełniające, celem postawionych pytań badawczych jest weryfikacja hipotez i w tym zakresie również sformułowała je prawidłowo. Drobnym zastrzeżeniem może być fakt, że w zakończeniu monografii Habilitantka jednoznacznie nie odniosła się do faktu czy hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie, negatywnie czy częściowo. Można wysnuć taki wniosek z lektury zakończenia, jednak zabrakło takiego stwierdzenia.

Przechodząc do struktury monografii, to w mojej ocenie przedłożone opracowanie ma charakter monograficzny. Struktura problemowa jest prawidłowa i klarowna, zawiera ona wstęp, sześć rozdziałów podzielonych na podrozdziały, zakończenie i bibliografię. Jeżeli miałbym mieć jakąś uwagę w tym zakresie, to z pewnością dla lepszej czytelności dodałbym wykaz skrótów i wykaz tabel oraz rysunków.

W pierwszym rozdziale Habilitantka przeanalizowała kontekst medialny wyznaczający kierunek dla współczesnych zjawisk i procesów społeczno-politycznych. Scharakteryzowała w nim wyzwania, zagrożenia i trendy rozwojowe społeczeństwa informacyjnego. W rozdziale drugim przedstawiła teoretyczne i metodologiczne ramy badań nad wolnością wypowiedzi w społeczeństwie informatycznej nadmiarowości. Scharakteryzowała wolność wypowiedzi stanowiącej fundament demokratycznego państwa prawnego oraz jej miejsca w doktrynie praw człowieka. Wymieniła i scharakteryzowała informacyjne i psychologiczne mechanizmy działania oddziaływania współdecydujące o fenomenie rozrastającej się od kilku lat w cyberprzestrzeni dezinformacji, mowy nienawiści i propagandy. Habilitantka omówiła również metody wykorzystanie w badaniach własnych nad wolnością wypowiedzi. Trzeci rozdział poświęcono omówieniu międzynarodowych i krajowych standardów ochrony wolności wypowiedzi oraz orzecznictwa w tym zakresie, dr Agnieszka Demczuk scharakteryzowała zagadnienia dotyczące stosowanej w literaturze przedmiotu terminologii dotyczącej wolności wypowiedzi, a także jej istoty i ograniczeń. Dokonała istotnego z punktu widzenia celu pracy rozróżnienia wypowiedzi podlegających i niepodlegających ochronie a następnie omówiła te z nich, które z takiej ochrony korzystają. Poruszyła zagadnienia dotyczące rodzącego się orzecznictwa *in statu nascendi* z zakresie wolności wypowiedzi w Internecie. W czwartym rozdziale Habilitantka skupiła swoją uwagę na problematyce nadużywania wolności wypowiedzi, zarówno w ujęciu teoretycznym jak i praktycznym. Zauważa ona, że w okresie w którym państwo nie nadąża za gwałtownymi zmianami społecznymi, wskazane jest odwołanie się do doktryny nadużywania praw, zgodnie z którą

nadużycie prawa występuje w sytuacji, gdy korzystanie z prawa jednostki szkodzi interesom innej jednostki, jak i interesom społeczności. Następnie wybrała i wskazała przykłady dezinformacji i propagandy w ujęciu historycznym oraz omówiła wprowadzoną po II wojnie światowej klauzulę zaporową mającą na celu zwalczanie i zapobieganie rozpowszechnianiu w przestrzeni publicznej poglądów nawołujących do nienawiści i ekstremalnych, zagrażających istnieniu demokracji. Scharakteryzowała także nadużycia z rozwojem mediów społecznościowych oraz współczesne przykłady nadużywania wolności wypowiedzi. Rozdział piąty Habilitantka poświęciła czterem studiom przypadku wykorzystania propagandy, dezinformacji i mowy nienawiści we współczesnych procesach politycznych, tj. w ruchach antyszczepionkowych, „fantomowym” kryzysie uchodźczym w Polsce, kampanii brexitowej i amerykańskiej prezydenckiej kampanii wyborczej Donalda Trumpa z 2016 r. Rozdział szósty w całości poświęcono dotychczasowemu instrumentarium przeciwdziałania nadużywania wolności wypowiedzi. Bibliografia składa się z aktów normatywnych, międzynarodowego i krajowego orzecznictwa, dokumentów, źródeł statystycznych, encyklopedii, leksykonów i słowników, monografii, artykułów naukowych i prasowych zarówno w języku polskim, jak i angielskim.

Jak już wspomniałem, wolność wypowiedzi jest tym problemem badawczym, który mieści się w ramach różnych dyscyplin naukowych i to zarówno w dziedzinie nauk społecznych jak i humanistycznych. To kategoria naukowa interdyscyplinarna, tak jak interdyscyplinarne są prawa człowieka, których poznanie wymaga podjęcia badań na styku kilku dyscyplin naukowych, w przeciwnym wypadku nie będzie możliwe w pełni rozwiązanie problemu badawczego. Badania służące realizacji postawionych celów przeprowadzono z wykorzystaniem następujących metod: formalno-dogmatycznej (tj. metoda instytucjonalno-prawna na gruncie nauk o polityce i administracji łącząca w sobie grupę metod z zakresu nauk prawnych) z elementami metod historycznych oraz analizy porównawczej, systemowej pozwalającej na zbadanie zachodzących we współczesnym świecie zjawisk, procesów i wydarzeń będących konsekwencją rozwoju technologii oraz metody danych zastanych, pozwalających na wtórne wykorzystanie danych pochodzących z raportów, sprawozdań instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i think tanków. Do badania wybranych narracji obecnych w dyskursach publicznych posłużyła metoda ramowania, zaś do zbadania nastrojów w cyberprzestrzeni, emitowanych wzmianek i ich nadawców rozpowszechniających te wzmianki - „badanie przez słuchanie” i metoda aktora-sieci. Habilitantka przeprowadziła w 2018 roku wśród studentów UMCS w Lublinie badanie ich opinii na temat uchodźców i prowadzonej polityki uchodźczej przez władze polskie w latach 2015-2018. Przeanalizowała

dokumenty prawne i praktykę orzeczniczą w zakresie wolności wypowiedzi i to zarówno w ujęciu międzynarodowym, jak i krajowym opartym na umowach międzynarodowych. Analizą objęto normy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku, Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 roku, postanowienia Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 roku oraz normy Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 roku. Przeanalizowano również wybrane normy prawne zawarte w prawie prasowym z 1984 roku, prawie o radiofonii i telewizji z 1992 roku, prawie dostępu do informacji publicznej z 2001 roku oraz kodeksach: karnym z 1997 roku, cywilnym z 1964 roku i wyborczym z 2011 roku. Analizie poddano również ustawodawstwo mające na celu przeciwdziałanie rozpowszechnianiu fałszywych wiadomości, które przyjęto w Republice Federalnej Niemiec i w Republice Francuskiej. Omówiła również orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu (Rada Europy), Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego i sądów powszechnych w Rzeczypospolitej Polskiej, decyzje Komitetu Praw Człowieka w Genewie będącego częścią międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych. Poza tym przeanalizowała międzynarodowe i krajowe dokumenty polityczne dotyczące ochrony wolności wypowiedzi i przeciwdziałania jej nadużywaniu przyjęte przez ONZ, Radę Europy, Unię Europejską i Rzeczpospolitą Polską m. in. strategię rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, plany działań i kodeksy przeciwdziałania nadużywaniu wolności wypowiedzi w cyberprzestrzeni, m. in. Kodeks postępowania dotyczącego nielegalnego nawoływania do nienawiści Unii Europejskiej w Internecie z 2016 roku i Kodeks postępowania w zakresie zwalczania dezinformacji Unii Europejskiej z 2018 roku oraz rekomendacje Rzecznika Praw Obywatelskich z 2019 roku w sprawie przeciwdziałania mowie nienawiści w Polsce. Habilitantka omówiła również dokumenty dotyczące diagnozy stanu przestrzegania reguł demokratycznych na świecie oraz wzrostu tendencji populistycznych (jak indeks demokracji czy Timbro Authoritarian Populism Index) oraz szans i zagrożeń dla instytucji demokratycznych w drugiej dekadzie XXI w. a także materiały statystyczne Eurostatu, Głównego Urzędu Statystycznego, Centrum Badania Opinii Publicznej. Wykorzystała raporty z badań nad procesem rozwoju technologii, społeczeństwa informacyjnego w Polsce i na świecie, zarówno polskich, jak i międzynarodowych organów ochrony prawa i instytucji publicznych (m. in. NATO Strategic Communications Centre of Excellence, Przedstawiciela Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie ds. wolności mediów, Rzecznika Praw Obywatelskich) oraz think tanków (Fundacji im. Stefana Batorego, Institute for Strategic

Dialogue, The Economist Intelligence Unit) a także organizacji pozarządowych (Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Amnesty International, Freedom House).

Jak już wcześniej stwierdziłem, do założonych celów opracowania dobrano odpowiednie metody badawcze, które zostały prawidłowo zastosowane. W celu zbadania zachodzących we współczesnych systemach politycznych zjawisk, procesów i wydarzeń będących konsekwencją rozwoju technologii teleinformatycznych i demokratyzacji wolności wypowiedzi w cyberprzestrzeni oraz ich wpływu na kondycję demokracji liberalnej zastosowano metodę systemową. Metodę porównawczą wykorzystano do sformułowania wniosków o potrzebie i zasadności prowadzenia polityki przeciwdziałania dezinformacji, mowie nienawiści i rozpowszechnianiu poglądów antydemokratycznych i tzw. ustawodawstwa antyfejkowego podejmowanych na poziomie międzynarodowym i krajowym. Posłużyła też analizie międzynarodowych i krajowych normatywnych podstaw ochrony wolności wypowiedzi. Na podstawie metody danych zastanych analizie poddano dane statystyczne pochodzące z ośrodków badania opinii publicznej, zawartości platform informacyjnych i organów Rady Europy, Unii Europejskiej, Biura Przedstawiciela Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce, w tym szczególnej analizie poddała zawartość serwisów. Przeanalizowała zawartość wybranych mediów społecznościowych. Poprzez metodę „badanie przez słuchanie” dokonała próby oceny odbioru społecznego, reakcji społecznych na wydarzenia społeczne i polityczne w ostatniej dekadzie.

Należy podkreślić, że badania są rezultatem zrealizowanych w latach 2012-2020 badań własnych i przeprowadzonych we współpracy i partnerami instytucjonalnymi jak organizacje pozarządowe (Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Front Europejski, Fundacja im. Roberta Schumana, Fundacja im. Profesora Bronisława Geremka), firmą informatyczną SentiOne, niektóre zostały zrealizowane przy wsparciu finansowym funduszy Unii Europejskiej.

Biorąc pod uwagę powyższe uwagi konkluduję, że dr Agnieszka Demczuk wnosi wkład w badania nad procesem wpływu technologii informacyjnych i komunikacyjnych na dyskurs publiczny i procesy demokratyczne. Eksplorowana problematyka jest oryginalna i niezwykle istotna z punktu widzenia poszerzenia przedmiotu badań z nauk o polityce i administracji oraz wzbogaca refleksje nad kwestią wolności wypowiedzi.

Przedstawiona do oceny monografia należy uznać za osiągnięcie naukowe, o którym mowa w obowiązujących przepisach prawa.

III Ocena pozostałego dorobku naukowego

Przechodząc do analizy pozostałego dorobku naukowego, to po uzyskaniu stopnia doktora Agnieszka Demczuk poza monografią autorską przedstawioną do oceny, jest autorką dwóch monografii (w tym jednej współautorskiej), artykułów w czasopismach naukowych, rozdziałów w monografiach zbiorowych, raportów a także współredagowała Biuletyn „Monitoring Propagandy i Dezinformacji”. Jest on wydawany przez Zespół Badań Propagandy i Dezinformacji, którego od 2020 r. Habilitantka jest kierownikiem.

Publikacje, jak zaznacza dr Agnieszka Demczuk w swoim autoreferacie, mieszczą się w kilku obszarach badawczych: społeczeństwo informacyjne, administracja publiczna i samorząd terytorialny, ochrona praw człowieka w Polsce po 1989 r., wolność wypowiedzi w prawie i praktyce, orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, nowe ruchy społeczne. Mógłby w tym miejscu pojawić się zarzut, że jest to dorobek zbyt „rozstrzelony”, ale to tylko pozorne wrażenie. Generalnie można byłoby go zakwalifikować do dwóch obszarów badawczych: prawa człowieka i ich ochrona oraz społeczeństwo informacyjne. Na dorobek po uzyskaniu stopnia naukowego doktora składają się trzy monografie (w tym jedna współautorska), 24 rozdziały w opracowaniach zbiorowych i siedem artykułów naukowych. Pod względem jakościowym nie mam do wspomnianego dorobku zastrzeżeń. Natomiast o ile pod względem ilościowym ogólna liczba publikacji jest na zadowalającym poziomie, podobnie jeżeli chodzi o liczbę monografii i rozdziałów, o tyle ilość artykułów w czasopismach naukowych mogłaby być wyższa.

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora Habilitantka realizowała kilka projektów badawczych. W latach 2012-2014 była koordynatorką lokalną grantu w ramach programu Obserwatorium Wolności Mediów w Polsce Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w Warszawie partnerstwie z Zakładem Praw Człowieka i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego pt. *Monitoring zagrożeń dla wolnych mediów w Polsce i wzmacnianie funkcji kontrolnej mediów lokalnych*. W latach 2016-2019 brała udział w realizacji grantu koordynowanego przez Katedrę Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa i Administracji UMCS w Lublinie. W 2018 roku Habilitantka przeprowadziła badania za pośrednictwem kwestionariusza wśród studentów Wydziału Politologii UMCS w Lublinie nt. fałszywych wiadomości, mowy nienawiści oraz prowadzonej przez Rzeczpospolitą Polską polityki uchodźczej w latach 2015-2018. W tym samym roku dr Agnieszka Demczuk brała udział w projekcie monitorującym wybory samorządowe w Polsce. Projekt był realizowany przez Helsińską Fundację Praw Człowieka w Warszawie i firmą SentoOne. W latach 2019-2020 Habilitantka współrealizowała grant w ramach współpracy Instytutu Komunikacji Społecznej

i Mediów Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS w Lublinie z Polską Fundacją im. Roberta Schumana, Fundacją im. min. Bronisława Geremka i innymi partnerami w ramach Frontu Europejskiego. Grant został sfinalizowany przez Komisję Europejską w ramach *Europe for Citizens Programme of the European Union*. Pomimo faktu, że Habilitantka nie była wnioskodawcą grantu finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki, to warto podkreślić, że obecnie tj. od 2021 do 2023 roku bierze udział w realizacji grantu w ramach Horyzont 2020 *Ochrona praw podstawowych przy wykorzystaniu technologii cyfrowych w usługach e-zdrowia* (ang. *Preserving fundamental rights in the use of digital technologies for e-health services*) przy współpracy UMCS, Catholic University of Leuven, University of Macerata, Eurocentro SRL (grant H2020-WIDESPREAD-2020-5, NR 952357).

Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora wygłosiła 35 referatów na konferencjach krajowych i międzynarodowych. Tematyka wystąpień jest ściśle związana z głównymi nurtami badań Habilitantki co pozwala na wysnucie wniosku, że w sposób systematyczny pogłębia swoją wiedzę i refleksję naukową w swojej specjalności.

W okresie po 2007 roku dr Agnieszka Demczuk uczestniczyła w wyjeździe studyjnym w Europejskim Trybunale Praw Człowieka w Strasburgu, którego celem było odbycie kwerendy i spotkań z prawnikami ETPCz oraz z Szefem Departamentu Prawnego i Praw Człowieka Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy. Z kolei w 2020 roku odbyła staż krajowy w Katedrze Ekonomii Międzynarodowej na Wydziale Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Warto wymienić opiekę naukową nad trójką stypendystów Programu Stypendialnego im. Lane'a Kirklanda (2013-2017).

Dr Agnieszka Demczuk brała udział w pracach Komitetu Naukowego IX-XI Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej *Interdyscyplinarność kluczem do rozwoju* (2017-2020), II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Analiza polskiego społeczeństwa* (2018), V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Cyber + Media* (2019), III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Wyzwania i zmiany społeczne w XXI wieku* (2020).

Recenzowała rozdziały monografii zbiorowych Fundacji na rzecz Promocji Nauki i Rozwoju TYGIEL a także artykuły w czasopismach naukowych „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego” i „Przeglądzie Europejskim”

Jeżeli chodzi o liczbę cytowań Habilitantki, to ich liczba kształtuje się następująco (z wyłączeniem autocytowań): Cited Reference Search (4), Scopus (3), Publish or Perish (47).

Konkludując, działalność naukowa dr Agnieszki Demczuk jest, bogata, różnorodna i należy ją ocenić wysoko. Jedyne drobne zastrzeżenie można mieć do ilości publikacji w czasopismach naukowych.

IV Ocena dorobku dydaktycznego, organizatorskiego i popularyzatorskiego

Ta część oceny dorobku Habilitantki zasługuje w mojej ocenie na najwyższe uznanie. Prowadziła ona zajęcia na wielu kierunkach: Politologii, Dziennikarstwie i komunikacji społecznej, Społeczeństwie informacyjnym, Bezpieczeństwie narodowym, Produkcji medialnej, Stosunkach międzynarodowych. Realizowała następujące zajęcia: Ochrona praw człowieka, Prawo mediów, Prawa człowieka w społeczeństwie informacyjnym, Prawne podstawy komunikowania, Prawo mediów, Organy ochrony prawa, Podstawy prawa, Międzynarodowe prawo humanitarne i konfliktów zbrojnych, Humanitarny wymiar bezpieczeństwa międzynarodowego, Ochrona własności intelektualnej, Prawo autorskie i pokrewne, Ochrona informacji niejawnych, Postprawda i mowa nienawiści we współczesnych mediach, Administracja publiczna, Prawo administracyjne. Pełniła rolę promotora i recenzenta prac licencjackich i magisterskich.

Dr Agnieszka Demczuk prowadziła zajęcia dla uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych w ramach 4 i 8 Tygodnia Konstytucyjnego, poza tym prowadziła warsztaty dla nauczycieli *Jak ciekawie uczyć o Konstytucji RP?* W 2013 roku przygotowała projekt ekspercki dla Urzędu Miasta Lublina *Partycypacyjny system zarządzania różnorodnością kulturową*. Regularnie prowadzi wykłady *Międzynarodowa i konstytucyjna ochrona praw człowieka* dla lekarzy-stażystów w Lubelskiej Izbie Lekarskiej w Lublinie.

Ze względu na specyfikę prowadzonych badań naukowych, na szczególną uwagę zwraca fakt współpracy z organizacjami trzeciego sektora oraz instytucjami publicznymi: Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Polską Akcją Humanitarną, Frontem Europejskim, Fundacją im. Roberta Schumana, Iustitią Lublin, Towarzystwem Narodnyj Dim w Przemyslu, Komendą Wojewódzką Policji w Lublinie, Fundacją Wolność w Lublinie, organizację powołaną przez Mohyleńską Szkołę Dziennikarstwa StopFake.org, Stowarzyszeniem Sieć Obywatelska Watchdog Polska, Homo Faber, Lubelską Izbą Lekarską, Amnesty International, Fundacją im. Profesora Bronisława Geremka, Stowarzyszeniem im. Profesora Zbigniewa Hołdy, czeskim One World.

W 2009 roku Habilitantka współorganizowała z Homo Faber i prowadziła seminarium *Prawo do informacji w świetle europejskich standardów prawnych* adresowanego do rzeczników prasowych policji z województwa lubelskiego w Wojewódzkiej Komendzie Policji w Lublinie. Współpracowała również z Komendą Wojewódzką Policji w Lublinie w latach 2012-2019 poprzez wspólne przedsięwzięcie z Pełnomocniczką Komendanta Wojewódzkiego Policji w Lublinie ds. Ochrony Praw Człowieka i zorganizowanie cyklu seminariów *Policja*

a prawa człowieka dla komendantów policji w województwie lubelskim z zakresu praktycznej realizacji gwarancji prawnych wolności od tortur, wolności zgromadzeń a także reakcji na zjawisko przemocy domowej, mowy nienawiści i hejtu w cyberprzestrzeni. Wspólnie z Komendą Wojewódzką Policji zorganizowała dwa seminaria dla studentów, przedstawicieli lubelskich organizacji pozarządowych dla komendantów powiatowych policji z województwa lubelskiego pt. *Wolność od tortur w prawie polskim i praktyce*.

W 2009 roku zorganizowała na Wydziale Politologii UMCS i była moderatorem wykładu z Rzecznikiem Praw Obywatelskich *Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu w sprawach polskich po 2005 roku – jego rola i wpływ na rozwój standardów prawnych*.

Wiele przedsięwzięć było organizowanych przez dr Agnieszkę Demczuk we współpracy z Homo Faber. W 2009 roku organizowała w Lublinie debatę *Obcy? Zbliżenia – czeczeńskie dziedzictwo*. Wzięli w nim udział eksperci z zakresu problematyki czeczeńskiej. W 2011 roku organizowała w Lublinie spotkanie autorskie z prof. Wiktorem Osiatyńskim w ramach promocji jego książki *Prawa człowieka i ich granice*.

W latach 2011-2012 zorganizowała cykl trzech wykładów otwartych nt.: sytuacji społeczno-prawnej osób LGBT+ w Polsce, instytucji ombudsmana w państwach poradzieckich, praw człowieka we współczesnym świecie.

W 2015 roku moderowała debatę *Polityka niedyskryminacyjna jako fundament wartości europejskich* podczas IV Kongresu Inicjatyw Europy Wschodniej organizowanego w ramach działań Centrum Kompetencji Wschodnich w Lublinie.

W 2016 r. zorganizowała kolejne dwa spotkania eksperckie z cyklu wykładów otwartych pt. *Idee i działania na rzecz dobrego rządzenia w demokratycznym państwie prawa* z prawnikiem z sieci obywatelskiej Watchdog Polska i Rzecznikiem Praw Obywatelskich.

Habilitantka przewodniczyła Ogólnopolskiej Olimpiadzie z Wiedzy o Prawach Człowieka w województwie lubelskim, która była organizowana przez Komitet Główny Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka we współpracy z Towarzystwem Naukowym Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora” na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Organizowała również warsztaty dla nauczycieli *Jak ciekawie uczyć o Konstytucji?*

Dr Agnieszka Demczuk brała udział w pracach Komitetu Naukowego IX-XI Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej *Interdyscyplinarność kluczem do rozwoju* (2017-2020), II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Analiza polskiego społeczeństwa* (2018), V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Cyber + Media* (2019), III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej *Wyzwania i zmiany społeczne w XXI wieku* (2020).

Dr Agnieszka Demczuk jest członkinią Homo Faber, organizacji pozarządowej w Lublinie zajmującej się prawami człowieka, problematyką uchodźców, mediacją; Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej; Stowarzyszenia im. prof. Zbigniewa Hołdy. Od 2015 roku bierze udział w pracach sieci NISPAcee, The Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe w Bratysławie.

V Wniosek końcowy:

Stwierdzam na podstawie złożonej dokumentacji, że dorobek naukowy, popularyzatorski i organizacyjny, w tym przedstawiona jako osiągnięcie badawcze monografia *Wolność w społeczeństwie demokratycznym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2020 spełnia wymagania ustawowe i uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie dr Agnieszce Demczuk stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Krzysztof Ziemię

